

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Deres referanse:
22/990-

Vår dato:
24.06.2022

Vår referanse:
Siri Espe, Interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Høringsuttalelse – NOU 2021:11 «Selvstyrt er velstyrt»

Unge funksjonshemmede leverer med dette vårt innspill til høringen NOU 2021:11 «Selvstyrt er velstyrt». Utover dette stiller Unge funksjonshemmede seg bak høringsuttalelsene til Foreningen for Muskelsykes Ungdom (FFMU), Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO).

Høringsuttalelsen er organisert slik at overordnede innspill presenteres først. Deretter vil vår stilling til lovmessig forankring presenteres. Med bakgrunn i vårt standpunkt om lovmessig forankring vil høringsuttalelsen ta for seg de problemstillinger og tema som er særlig relevante for unge mennesker med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Primært støtter Unge funksjonshemmede brukersidens dissens og deres alternative lovforslag. Det er likevel flere problemstillinger og synspunkter vi ønsker å kommentere.

Overordnede innspill

FN konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Unge funksjonshemmede ønsker først og fremst å belyse behovet for at FN konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) legges til grunn i arbeidet med NOU 2021:11. Dette med bakgrunn i at Norge har ratifisert konvensjonen, samt at regjeringen i Hurdalsplattformen har bekreftet at CRPD skal inkorporeres i norsk lov. Det å se bort fra CRPD i en slik sak vil være diskriminering av funksjonshemmede og medføre brudd på funksjonshemmedes rettigheter.

I utvalgets mandat heter det blant annet at ordningen skal defineres som et likestillingsverktøy, og ikke en helseordning. Dette er først og fremst i tråd med konvensjonens artikkel 3, *Generelle prinsipper*. Videre er det i tråd med artikkel 19, *Retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet*. Av artikkel 19 fremkommer det at konvensjonspartene erkjenner at alle mennesker med nedsatt funksjonsevne har samme rett som andre til å leve i samfunnet, med de samme valgmuligheter, og skal treffe effektive og hensiktsmessige tiltak for å legge til rette for at

mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne gjøre full bruk av denne rettigheten, og bli fullt inkludert i samfunnet. Unge funksjonshemmede mener at et utgangspunkt i artikkel 19 i arbeidet med NOU 2021:11 er nødvendig for å sikre alle funksjonshemmede med assistansebehov retten til et selvstendig liv.

Videre er artikkel 7, *Barn med nedsatt funksjonsevne*, spesielt viktig for Unge funksjonshemmede. I artikkel 7 heter det at partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne kan nyte menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut og på lik linje med andre barn. Unge funksjonshemmede mener at en god ordning for brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er helt avgjørende for å sikre barn og unges rett til likestilling og samfunnsdeltakelse.

Avslutningsvis mener vi det er nødvendig å peke på konvensjonens artikkel 4, *Generelle forpliktelser*. I artikkel 4 står det at partene aktivt skal trekke inn og rådføre seg inngående med mennesker med nedsatt funksjonsevne, også barn med nedsatt funksjonsevne, gjennom de organisasjoner som representerer dem i beslutningsprosesser som gjelder spørsmål knyttet til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Med bakgrunn i dette mener Unge funksjonshemmede det er nødvendig at organisasjonene for funksjonshemmede blir hørt i pågående høringsprosess, samt fremtidige prosesser tilknyttet BPA-ordningen.

FN konvensjonen om barns rettigheter

Unge funksjonshemmede ønsker å bemerke at det er flere av artiklene i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) som brytes slik BPA-ordningen er i dag. I arbeidet med NOU 2021:11 mener vi det er nødvendig å også legge barnekonvensjonen til grunn. Dette for å sikre at konvensjonens artikkel 2, *Ikke-diskriminering*, artikkel 3, *Barnets beste*, artikkel 12, *Barnets rett til å gi uttrykk for sin mening*, artikkel 23, *Funksjonshemmede barn*, artikkel 27, *Levestandard*, artikkel 28, *Utdanning og artikkel 31, Hvile og fritid* oppfylles for barn og ungdom med assistansebehov.

Lovmessig forankring av BPA

En del av mandatet til utvalget var at BPA skulle defineres som et likestillingsverktøy og ikke en helseordning. For Unge funksjonshemmede er det spesielt viktig at BPA nå blir et reelt likestillingsverktøy. Vi mener derfor at BPA må trekkes ut av helse- og omsorgstjenesteloven, og at en ny lovmessig forankring er nødvendig.

Vi mener det er nødvendig at CRPD legges til grunn i vurderingen om lovmessig forankring, herunder artikkel 1 *Formål* og artikkel 3 *Generelle prinsipper*. Konvensjonens formål er blant annet å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Videre heter det i konvensjonens artikkel 3 at prinsippene for konvensjonen skal være ikke diskriminering, fullgod og effektiv deltakelse og inkludering i samfunnet, like muligheter og tilgjengelighet. I dag er BPA hjemlet under *Andre helse- og omsorgstjenester* i Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2, punkt 6. Lovens første formål er å forebygge behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne. Utvalget bemerker selv at dagens regulering i helse- og

omsorgstjenesteloven utgjør et hinder for at ordningen kan være et reelt likestillingsverktøy. Videre viser Jan Fridthjof Bernt tydelig i sin utredning at det er behov for et eget regelverk som klarer å markere retten til BPA som en særlig tjenesteform som går utover rammen for de tradisjonelle oppgaver i helse- og omsorgstjenesten. På bakgrunn av dette mener Unge funksjonshemmede at så lenge BPA er hjemlet under §3-2 punkt 6. *Andre helse- og omsorgstjenester* vil BPA være definert som en helsetjeneste, og ikke et likestillingsverktøy, og en videre forankring i helse- og omsorgstjenesteloven vil være i strid med utvalgets mandat.

Assistenten må defineres som samfunnskritisk personell

Med bakgrunn i at BPA skal være et likestillingsverktøy mener Unge funksjonshemmede at BPA-assistenten må defineres som samfunnskritisk personell, også ved ny lovmessig forankring. Koronapandemien har vist oss viktigheten av dette. For at BPA skal være et godt likestillingsverktøy må det ved fremtidige pandemier være forankringer slik at BPA-assistenten kan dra på jobb. Dette for å sikre funksjonshemmedes rett til å opprettholde dagligdagse aktiviteter slik som jobb eller studier fra hjemmekontoret, ivaretagelse av egen familie, ivaretagelse av personlig hygiene og andre aktiviteter vi alle utførte i periodene Norge var nedstengt i 2020 og 2021. I tillegg er det slik at flere unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer er i risikogruppen ved pandemier, og har derav økt behov for isolasjon og reduserte nærkontakter. Koronapandemien viste oss at faste BPA-assistenten som har kjennskap til hvilke forhåndsregler som må tas i unntakstilstander gjorde at funksjonshemmede kunne fortsette å leve livet så normalt som mulig, og på lik linje med resten av befolkningen.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag til lovgivning om rett til brukerstyrt personlig assistanse i en egen lov må støttes og BPA må trekkes ut av dagens helse- og omsorgstjenestelov
- Assistenten må defineres som samfunnskritisk personell ved ny lovhjemmel for å sikre funksjonshemmedes likestilling ved fremtidige pandemier

Borgerstyrt eller selvstyrt personlig assistanse

Unge funksjonshemmede støtter dissensgruppens forslag om at ordningen skal hete borgerstyrt personlig assistanse (BPA). Vi er enige i dissensgruppens argument om at begrepet *borgerstyrt* viser til hensikten med BPA-ordningen – at de som har rett til BPA er likestilte samfunnsborgere. Personer med funksjonsnedsettelse er ikke pasienter i et velferdsapparat. De er personer som blir utsatt for fysiske og sosiale barrierer i møte med samfunnet og derav opplever diskriminering. BPA skal være et likestillings- og frigjøringsverktøy for funksjonshemmede, og forståelsen av medborgerskap er essensielt hvis ordningen skal bli et godt likestillingsverktøy. Videre ønsker vi å bemerke at BPA er en kjent forkortelse, og at endringen fra *brukerstyrt* til *borgerstyrt* vil medføre at den kjente forkortelsen videreføres.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om at ordningen skal hete Borgerstyrt Personlig Assistanse (BPA) må støttes

Kommunalt eller statlig ansvar

En del av utvalgets mandat var at BPA-ordningen fortsatt skal være et kommunalt ansvar. Unge funksjonshemmede har merket seg at et flertall av utvalget mente at en overføring til staten vil være nødvendig for å løse flere av utfordringene ved dagens BPA-ordning. Vi er derfor kritiske til at utvalget, på tross av et flertall for dette, ikke har utredet konsekvensene av en eventuell overføring av BPA-ordningen til staten. Ved en slik utredning ville alle muligheter og problemstillinger knyttet til en eventuell ansvarsoverføring til staten blitt belyst. På bakgrunn av utredningen kunne både utvalget og høringsinstansene tatt veloverveide vurderinger tilknyttet dette. Unge funksjonshemmede mener derfor det er behov for en utredning for en eventuell overføring av ansvaret fra kommunen til staten. Videre ser vi en fordel ved at BPA-ordningen fortsatt blir et kommunalt ansvar, da kravet til samhandling med andre helse- og velferdstjenester videreføres. Ved lovmessig forankring utenfor helse- og omsorgstjenesteloven vil BPA fortsatt defineres som en velferdstjeneste, noe som viderefører kommunens krav om samarbeid og koordinering av tjenester. Unge funksjonshemmede støtter derfor dissensgruppens forslag om en videreføring av det kommunale ansvaret.

De kommunale forskjellene må reduseres

Med bakgrunn i forutsetningen om at BPA-ordningen fortsatt skal være et kommunalt ansvar ønsker Unge funksjonshemmede å belyse utfordringene tilknyttet de store kommunale forskjellene i dagens BPA-ordning. Utvalget peker på at det er uheldige forskjeller mellom funksjonshemmede i ulike kommuner, samt at det er store variasjoner i vurderingene når det gjelder tildeling av BPA. Etersom departementet legger til grunn at BPA fortsatt skal være et kommunalt ansvar mener Unge funksjonshemmede det må iverksettes et kompetanseløft i kommunen med utgangspunkt i CRPD. For at funksjonshemmede i praksis skal få oppfylt sine rettigheter er det behov for at kommunene har kunnskap om funksjonsnedsettelse, likestilling, CRPD og BPA som likestillingsverktøy. Uten tilstrekkelig kompetanse i kommunene vil ikke BPA-ordningen fungere etter intensjonen. Videre mener vi at en endring av lovmessig forankring vil ha stor betydning for kommunenes behandling av søknader om BPA. Slik situasjonen er i dag, og på tross av rundskrivet om BPA, tar mange kommuner utgangspunkt i BPA som en helse- og omsorgstjeneste nettopp på grunn av lovmessig forankring. Dette begrenser kommunenes innvilgelse av vedtak om BPA til andre områder enn ivaretagelse av personlig hygiene og egen helse. Kunnskapen om og forståelsen av at BPA er et likestillingsverktøy virker å overskygges av det faktum at BPA er forankret i helse- og omsorgstjenesteloven.

Mange unge med BPA opplever store utfordringer når de ønsker å flytte fra en kommune til en annen. Dette fordi hele søknadsprosessen om BPA må startes på nytt, samt at kommunale forskjeller medfører usikkerhet tilknyttet innvilgelse av nytt timeantall. Vi ønsker å understreke at assistansebehovet sjeldent endrer seg ved flytting. Unge er også i en spesiell situasjon da det er helt naturlig å flytte flere ganger i løpet av få år i forbindelse med folkehøgskole, høyere utdanning, kortere eller lengre utenlandsopphold, jobbtilbud og etablering av familie. De kommunale forskjellene begrenser unge med BPA sin rett til den samme friheten og

samfunnsdeltakelsen som sine jevnaldrende. Unge funksjonshemmede støtter derfor dissensgruppens forslag til *Kapittel 3. §6 siste ledd* der kommunen skal se hen til gjeldende vedtak og de forhold som lå til grunn for dette vedtaket, samt begrunne eventuell reduksjon i timeantall ut fra vesentlig endrede forhold.

Lik kompetanse i, og små forskjeller mellom kommunene vil også redusere fenomenet med "BPA-flyktninger". Er vedtakene som fattes i landets kommuner noenlunde like vil det redusere både frykten for og ønsket om å flytte. Enkelte velger å ikke flytte fra sin kommune, selv om de i utgangspunktet ønsker å bosette seg et annet sted i landet, fordi BPA-ordningen i nåværende kommune er god. Frykten for hvordan BPA-ordningen blir i ny kommune begrenser funksjonshemmedes rett til å fritt velge eget bosted. Andre velger å flytte fra sin kommune fordi en vet at andre kommuner behandler søknader om BPA med bakgrunn i likestillingsperspektivet, og sannsynligheten for at en får innvilget nødvendig antall timer for å leve et likestilt liv øker. Dette er en uakseptabel situasjon. Norge skal, gjennom CRPD artikkel 19, treffe hensiktsmessige tiltak for at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal ha anledning til å velge bosted, og hvor de skal bo, på lik linje med andre. Det er behov for å iverksette tiltak for å hindre at ulik behandling av søknader om BPA blir et hinder for å fritt kunne velge hvor en skal bo. Unge funksjonshemmede støtter forslaget om å etablere et nasjonalt kompetansesenter for BPA som et ledd i å øke kommunenes kompetanse om BPA, og for å redusere de kommunale forskjellene. Et kompetansesenter mener vi også kan være et godt tiltak for å oppnå regjeringens mål i Hurdalsplattformen om å "Vidareutvikle brukarstyrt personleg assistanse (BPA) som eit viktig verktøy for å sikre alle menneske deltaking og likestilling i samfunnet". Kompetansesenteret vil være nyttig for både kommuner, leverandører og andre som jobber med BPA. Ved opprettelse av et nasjonalt kompetansesenter for BPA bør minimum 60% av kompetansesenterets ansatte være personer som selv har BPA eller er arbeidsleder for andre.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Det må gjennomføres en utredning for en eventuell overføring av ansvaret fra kommunen til staten
- Dissensgruppens forslag om at kommunen har ansvaret for BPA-ordningen ved også ved ny lovmessig forankring må støttes
- Det må iverksettes et kompetanseløft om CRPD og BPA som likestillingsverktøy i landets kommuner
- Dissensgruppens forslag i Kapittel 3. Vedtak § 6 siste ledd må støttes
- Det må etableres et kompetansesenter for BPA som ledd i å øke kommunenes kompetanse om BPA, samt for å redusere de kommunale forskjellene
- Dissensgruppens forslag om at vedtak om BPA er bundet til folkeregistrert adresse må støttes

En økonomisk bærekraftig ordning

Unge funksjonshemmede er positive til at en av forutsetningene for en god BPA-ordning er en ordning som er økonomisk bærekraftig over tid. I den forbindelse ønsker Unge

funksjonshemmede å benytte muligheten til å belyse den samfunnsøkonomiske gevinsten av en god BPA-ordning.

Utvalget peker selv på at gevinstene av en god BPA-ordning må antas å være betydelige selv om de i liten grad lar seg måle. For enkeltindividet er økt livskvalitet, valgfrihet og selvbestemmelse umålbare gevinster. Muligheten til å delta på de aktivitetene en selv ønsker, være med venner til de tidspunktene en selv ønsker, delta i politikken eller i organisasjonslivet, og å kunne bidra på dugnader eller i frivilligheten er gevinster for enkeltindividet. I tillegg vil flere av disse punktene medføre samfunnsøkonomiske gevinster. Det å ha flere personer som kan bidra inn i fellesskapet vet vi alle at er samfunnsøkonomisk gunstig.

En god BPA-ordning gir også gevinster som i større grad lar seg måle. Per dags dato er 180 000 personer med funksjonsnedsettelse enten arbeidsledige eller utenfor arbeidsstyrken¹. I 2019 var det 104 000 funksjonshemmede som ønsket inntektsgivende arbeid². Det er sannsynlig å tro at dette tallet ikke har endret seg i stor grad, og personer med funksjonsnedsettelse er uutnyttet arbeidskraft. For mange i denne gruppen er en god BPA-ordning løsningen for å muliggjøre deltakelse i arbeidslivet. Ved å øke sysselsettingen av personer med funksjonsnedsettelse kan Norge tjene 73 milliarder kroner hvert år³. Det å investere i en god BPA-ordning kan med andre ord lønne seg i det lange løp.

I tillegg til at flere funksjonshemmede får muligheten til å være yrkesaktive med en god BPA-ordning vil foreldre til barn og unge med funksjonsnedsettelse også få økt mulighet til å være yrkesaktive. I dag mottar mange foreldre til barn og unge med funksjonsnedsettelse pleiepengar for å være tilgjengelig for sine barn slik at barnet kan delta på aktiviteter utenfor barnehage- og skoletiden. Forskere ved OsloMet ser nå på hvorfor yrkesdeltakelsen blant foreldre til barn og unge med funksjonsnedsettelse ikke øker i takt med barnets alder. Årsaken til det er trolig sammensatt, men en av grunnene kan være at barnet eller ungdommen ikke får innvilget BPA. Enkelte barn og unge har behov for BPA for å kunne delta på sosiale aktiviteter eller fritidsaktiviteter med sine jevnaldrende. Når andre begynner å ta ansvar for lekser, måltider og egen fritid i 10-13 års alderen vil mange barn og unge med assistansebehov ikke ha mulighet til dette fordi de ikke får innvilget BPA. Slik systemet er i dag må foreldrene delta på alle arenaene der barnet eller ungdommen er, mens jevnaldrende barn og ungdom deltar på egenhånd. En god BPA-ordning for barn og unge vil kunne bidra til økt yrkesdeltakelse blant foreldrene, som igjen reduserer velferdskostnadene.

Alle ovenfornevnte faktorer vil bidra til bedre fysisk og psykisk helse for enkeltindividet. Deltakelse i idrett og andre fritidsaktiviteter er positivt for både den fysiske og den psykiske helsen. Det samme gjelder deltakelse i skole- og arbeidslivet. En bedre psykisk og fysisk helse vil kunne bidra til redusert behov for andre helsetjenester. Utvalget peker på Perspektivmeldingen 2021 som belyser at den norske velferdsmodellen på lang sikt vil avhenge

-
- 1) <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/personer-med-nedsatt-funksjonsevne-arbeidskraftundersokelsen/artikler/108-000-personer-med-nedsatt-funksjonsevne-var-sysselsett-i-fjor>
 - 2) <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/stabilt-arbeidsmarked-for-funksjonshemmede>
 - 3) Oslo Economics (2021). Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap.

av at offentlige inntekter styrkes og utgiftsveksten i velferdsordningene dempes. Da er det helt vesentlig med en god BPA-ordning som kan bidra til økt arbeids- og samfunnsdeltakelse blant en stor gruppe av befolkningen. Som følge av medisinsk utvikling redder medisinen flere, flere overlever og flere vokser opp med kroniske sykdommer og funksjonsnedsettelse. Da må Norge ha et system som ivaretar deres mulighet og rett til deltakelse i utdanning, arbeidsliv og samfunnsnivå. Utvalget peker selv på at den økonomiske bærekraften styrkes dersom ordningen bidrar til økt deltakelse i utdanning og arbeid.

Finansiering

Med bakgrunn i mandatet om at BPA fortsatt skal være et kommunalt ansvar er det naturlig at kommunen har ansvaret for noen av kostnadene tilknyttet BPA. Utfordringen for kommunen er når kostnadene blir høye. Det er varierende økonomi blant landets kommuner, og dersom kommunen skal ha hele det økonomiske ansvaret for BPA kan dette føre til kommunale forskjeller. Unge funksjonshemmede mener at varierende kommuneøkonomi ikke skal være avgjørende for kvaliteten på tjenestene som mottas. For at kommunene skal være i stand til å ha ansvaret for BPA mener Unge funksjonshemmede at staten må ta deler av det økonomiske ansvaret. Vi er derfor enige i dissensgruppens forslag om at innslagspunktet for staten bør være på maksimum 25 timer. Det vil medføre likhet blant landets kommuner der kommunen selv finansierer de første 25 timene. Deretter får kommunen refusjon for alt over 25 timer, noe som vil skape forutsigbarhet for både stat og kommune.

Egenandeler som forutsetning for å oppnå likestilling

Unge funksjonshemmede er kritiske til utvalgets forslag om å inkludere egenandeler til utførelse av husholdningsoppgaver som en del av finansieringen av BPA-ordningen. Utvalgets argument om at det å fjerne egenandelene tilknyttet husholdningsoppgaver vil medføre forskjellsbehandling av personer som mottar BPA og personer som mottar praktisk bistand finner vi svært tynt. Dagens egenandelsordning er en utfordring for mange unge voksne med BPA. Dette fordi egenandelen beregnes på samme måte som ved praktisk bistand og slår feil ut for mange. Eksempelvis hvis en har behov for bistand til mange av livets områder får en et stort timeantall, der praktisk bistand vil utgjøre en stor del av vedtaket. Videre beregnes egenandelen ut fra husstandens inntekt, og personer med samboer får derav en ekstra høy egenandel. Mange unge har ikke felles økonomi med sin partner, men opplever at egenandelen setter dette som premiss.

På generelt grunnlag mener Unge funksjonshemmede at det ikke skal være egenandeler på tjenester funksjonshemmede har rett på. Det å se på andre egenandelsordninger vil derfor være en nødvendighet. Med bakgrunn i at BPA skal være et likestillingsverktøy mener vi det ikke kan stilles krav om egenandel fordi det ikke gir lik mulighet til likestilling. Økonomi og økonomiske forutsetninger skal ikke være en begrensning for likestilling.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om en kombinert finansieringsløsning mellom stat og kommune må støttes

- Dissensgruppens forslag om at det ikke skal kreves egenandeler for BPA må støttes

Timeantall

Likestilling kan ikke måles i timer og minutter, og Unge funksjonshemmede mener derfor at rettigheten til BPA ikke skal være avhengig av et minimums antall timer i uken. Utvalget peker selv på at timegrensen medfører at personer med små og moderate behov for BPA ikke har rett til dette, selv om BPA ut fra deres behov kunne vært svært hensiktsmessig. Videre belyser utvalget flere situasjoner der behovet for BPA er under timegrensen, men innvilgelse av BPA medfører høy grad av likestilling. Spesielt synshemmede vil ha stor nytte av et lavt antall timer med BPA per uke. Evalueringsrapportene fra 2017 og 2020 peker dessuten på at det er få personer med lave timeantall som vil ha BPA. Det betyr at selv om utvalget peker på at en fjerning av timegrensen vil medføre økte kostnader i kommunen vil det, med bakgrunn i evalueringsrapportene, trolig ikke medføre uforholdsmessig økte kostnader.

Videre er vi spesielt kritiske til utvalgets forslag om en timegrense på 20 timer, samt begrunnelsen om at en timegrense vil være nødvendig for å begrense retten til BPA for de som har behov for BPA av et visst omfang. Likestilling medfører økte kostnader, men vil, som begrunnet i kapittelet over, medføre samfunnsøkonomiske gevinster. Unge funksjonshemmede mener retten til likestilling og samfunnsdeltakelse må være førende for innvilgelse av BPA, ikke en lovbestemmelse som begrenser enkeltindividets muligheter til likestilling. Enkeltpersoners behov for BPA vil være varierende. For personer med et timebehov på 10-15 timer i uken er ikke disse timene mindre viktige enn for personer med et timebehov på 60 timer i uken. Skal BPA være et reelt likestillingsverktøy kan ikke et minimumsbehov for timeantall legge begrensninger på likestillingen. Behovet for BPA må være det som er avgjørende.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om å fjerne timegrensen slik at BPA innvilges på bakgrunn av retten til likestilling og samfunnsmessig deltakelse må støttes

Aldersgrense

På lik linje med at det ikke skal være en timegrense for likestilling mener Unge funksjonshemmede at det ikke skal være en aldersgrense for likestilling. I likhet med dissensgruppen mener vi at normal aldring er en god måte å sette grenser for BPA-ordningen på. Det betyr at personer som får innvilget BPA i ung alder skal få muligheten til å ha BPA livet ut, om de selv ønsker det. Eksempelvis vil ikke funksjonsevnen til en blind ungdom endre seg gjennom livet, og behovet for BPA vil ikke frafalle. Unge funksjonshemmede er derfor tydelige på at det ikke kan være et system for likestilling som fratrar enkelte sin likestilling når en når en viss alder.

I forlengelsen av det å ha en øvre aldersgrense for BPA benytter Unge funksjonshemmede muligheten til å påpeke at det heller ikke skal være en nedre aldersgrense for BPA. Barns likestilling begynner tidlig, og barn med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer må ha

samme tilgang til likestilling som andre barn. Vi mener at alder ikke skal være et vilkår for innvilgelse av BPA, men behovet for BPA skal være det avgjørende.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om at retten til BPA ikke skal ha en aldersgrense må støttes

Grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning

Unge funksjonshemmede mener at personer som har behov for assistanse skal ha rett til BPA under hele utdanningsløpet. Elever med assistansebehov må ha rett til BPA både i grunnskolen og i videregående opplæring. Ved behov for BPA i høyere utdanning må studenter få innvilget dette for å sikre likestilt deltakelse både under studier og ved studieaktiviteter. Av CRPD artikkel 24 skal Norge blant annet sikre effektive støttetiltak tilpasset den enkeltes behov, i et miljø som gir størst mulig faglig og sosial utvikling, i tråd med målet om full inkludering. BPA i hele utdanningsløpet er et godt og effektivt tiltak for å sikre dette.

BPA i grunnskolen

I tråd med CRPD artikkel 24 der Norge skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til inkluderende, god og gratis grunnutdanning og videregående opplæring i sitt lokalsamfunn, på lik linje med andre mener Unge funksjonshemmede at det er helt nødvendig å innvilge BPA i grunnskolen for de elevene som har behov for dette. BPA i grunnskolen vil gi alle elever muligheten til å delta på de samme skoleaktivitetene, og fremmer inkludering i skolen og i klasserommet. Det vil gi alle elever like muligheter til å delta på skolens aktiviteter, herunder både teoretiske, praktiske og fysiske aktiviteter. En BPA er ikke en ekstra lærer eller pedagog, men et likestillingsverktøy enkelte elever benytter for å kunne delta på lik linje med sine medelever. Utvalget peker selv på at innvilgelse av BPA i skolen vil begrense antallet assistenter eleven må forholde seg til i løpet av en dag. Det vil medføre kontinuitet i hverdagen og vil gi både eleven og elevens familie større handlingsrom til å gjennomføre ønskede oppgaver og aktiviteter. Videre er en utfordring at skolene ikke har nok assistenter, noe som medfører en usikkerhet på om den enkelte elev får nødvendig assistanse i skolehverdagen. Får eleven ha BPA i skolen vil dette løse problemet.

I ungdomsårene forventes det at den enkelte ungdom tar større ansvar for egen hverdag, både når det gjelder skolehverdagen og gjennomføring av skolearbeid og når det gjelder egen fritid og fritidsaktiviteter. For elever med assistansebehov er det nødvendig å få innvilget BPA på ungdomsskolen for å kunne delta på lik linje med medelevene både på og utenfor skolen. Videre mener vi det er nødvendig å peke på den spesielle livssituasjonen ungdom med funksjonsnedsettelse står i. I tillegg til forventningene samfunnet stiller til all ungdom forventes det at ungdom med funksjonsnedsettelse også tar større ansvar for egen helse og livssituasjon. Samtidig mangler de livserfaringen og systemkompetansen voksne har. Derfor vil det være ekstra viktig for ungdom med assistansebehov å kunne benytte BPA på skolen. Det fører til kontinuitet og trygghet, og stimulerer til at den enkelte ungdom gradvis lærer å ta ansvar for egen BPA-ordning, samt helsetjenester hvis en har det.

Unge funksjonshemmede er kritiske til utvalgets forslag om å innhente en vurdering fra skolen av nødvendigheten av å ha BPA i skolen. Skolen har god kompetanse på læring og undervisning, men ingen særskilt kompetanse på vurdering av behov for BPA. Unge funksjonshemmede er tydelige på at en slik vurdering kun skal gjøres av den enkelte elev, i samarbeid med elevens foreldre, samt de som har ansvar for forvaltningen av BPA-ordningen.

BPA i videregående opplæring

I tråd med ovenfornevnte argumenter mener Unge funksjonshemmede BPA også skal innvilges i videregående opplæring. 2 av 3 elever med fysiske funksjonsnedsettelse fullfører ikke videregående opplæring⁴, noe som har store konsekvenser for funksjonshemmedes mulighet til å ta høyere utdanning og komme i arbeid. Stortingsmeldingen *Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere i arbeids- og samfunnsliv* peker på store utfordringer i videregående opplæring blant elever med nedsatt funksjonsevne⁵. Elevene har dårligere muligheter til å fullføre videregående opplæring, til å velge det utdanningsløpet en selv ønsker og til å få tilretteleggingen en selv har behov for. BPA vil være et effektivt likestillingsverktøy for å bidra til at flere elever med funksjonsnedsettelse får oppfylt sin rett til utdanning. Videre er elever i videregående skole mer selvstendige og de tar i svært stor grad ansvar for egen skolehverdag og egen fritid. For å sikre elever med assistansebehov sin rett til økt selvstendighet og likestilt deltakelse mener Unge funksjonshemmede at BPA i videregående opplæring og på fritiden er et godt verktøy for å oppnå dette.

BPA i høyere utdanning

Utvalget peker på at det, på samme måte som det i dag ikke er vanlig å innvilge BPA i grunnskolen og videregående opplæring, er det heller ikke vanlig å innvilge BPA til å gjennomføre høyere utdanning. Videre viser utvalget til at studenter med assistansebehov i dag faller mellom to stoler, og at de eksisterende ordningene ikke alltid dekker studentenes behov. Norge skal, gjennom CRPD artikkel 24 punkt 5 blant annet sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til høyere utdanning, yrkesrettet opplæring uten diskriminering og på lik linje med andre. For å sikre studenter med assistansebehov sin rett til høyere utdanning mener Unge funksjonshemmede BPA må innvilges ved høyere utdanning, yrkesrettet opplæring og fagskoleutdanning.

Formell kompetanse blir stadig viktigere for å komme inn i arbeidslivet. For personer med nedsatt funksjonsevne er effekten av utdanning for å komme i arbeid høyere enn for befolkningen ellers⁶. Det betyr at for å bidra til å øke andelen funksjonshemmede i arbeidslivet er det nødvendig at denne gruppen sikres en reell mulighet til å fullføre både videregående opplæring og yrkesrettet opplæring, høyere utdanning eller fagskoleutdanning.

4) <https://forskning.no/skole-og-utdanning-nova-barn-og-ungdom/overraskende-fa-funksjonshemmede-fullforer-videregaende/586375>

5) Meld. St. 32 (2020–2021) Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv

6) https://www.faf.no/media/com_netsukii/10024.pdf

Utvalget peker selv på at BPA vil være et godt tiltak for å styrke funksjonshemmedes mulighet til å fullføre høyere utdanning. Samtidig foreslår utvalget at det igangsettes en utredning for å se på om BPA til høyere utdanning kan ytes av staten gjennom dagens ordning for funksjonsassistanse. En eventuell overføring av BPA i høyere utdanning til staten, uten overføring av andre vedtak om BPA, mener Unge funksjonshemmede vil være en uheldig løsning for landets studenter med assistansebehov. Dette fordi studenter med assistansebehov har behov for en ordning som ivaretar assistansebehovet tilknyttet hele livssituasjonen.

Studentene har behov for en ordning som kan benyttes både på og utenfor studiestedet, altså både mens en studerer og på fritiden, slik at en kan delta i studentmiljøet på lik linje med andre studenter. I tillegg er fasen før studiestart særlig krevende for studenter med assistansebehov da det er kort tid fra opptak til studiestart. Det å få informasjon om og oversikt over aktuelle tjenester, tiltak og ordninger er krevende både i tid og kapasitet. For å sørge for en forutsigbar og sammenhengende tjeneste mener Unge funksjonshemmede at BPA må kunne benyttes i høyere utdanning.

Ved de fleste av landets universiteter og høyskoler er studieopphold i utlandet en naturlig del av studieløpet. Utvalget peker selv på at for enkelte studenter er studieopphold i utlandet svært viktig for å fullt få utbytte av studiene, eksempelvis slik som ved språkstudier. Videre kan det gi bredde i personens kompetanse, samt etablere nettverk og få impulser som kan være viktige for videre studier og karriere. Dissensgruppen mener at studenter med assistansebehov også skal ha mulighet til å ta i bruk utvekslingsavtaler, samt ha mulighet til å ta deler eller hele sin utdanning i utlandet. Unge funksjonshemmede er enige med dissensgruppen, og mener BPA må innvilges for de studenter med assistansebehov som ønsker å studere i utlandet.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om at BPA skal kunne benyttes i grunnskolen, videregående opplæring og ved høyere utdanning må støttes
- Dissensgruppens forslag om at vurderingene for vedtak om BPA i grunnskolen, videregående opplæring og ved høyere utdanning skal følge de vurderinger den enkelte selv gjør sammen med foreldre, og de som har ansvar for forvaltningen av ordningen må støttes
- Dissensgruppens forslag om at BPA-ordningen skal omfatte studier ved utenlandske studiesteder som Statens lånekasse har godkjent for finansiering må støttes

Arbeidsliv

I Hurdalsplattformen bekrefter regjeringen at «Alle som kan og vil jobbe, skal få muligheten til det. Regjeringen legger arbeidslinja til grunn i arbeids- og velferdspolitikken». Unge funksjonshemmede mener BPA i arbeidslivet er et effektivt tiltak for å øke sysselsettingsandelen i Norge.

Vi er kritiske til utvalgets forslag om en videreføring av funksjonsassistanse som hovedløsning for assistanse i arbeidslivet. Dette fordi det er svakheter med dagens ordning for funksjonsassistanse som gjør at BPA vil være en bedre løsning for veldig mange. Som utvalget

selv peker på innvilges funksjonsassistanse vanligvis for ett år av gangen. Det medfører usikkerhet og uforutsigbarhet for arbeidstakere med assistansebehov. Videre har arbeidstakere med assistansebehov ofte også assistansebehov utenfor arbeidstiden, og med BPA vil en ha mindre personer å forholde seg til i løpet av en uke. Muligheten til å ha BPA i og utenfor arbeidstiden vil i tillegg medføre en ordning der koordineringsansvaret for den enkelte reduseres og hverdags- og familielivet vil fungere mer sømløst.

Norge skal, gjennom CRPD artikkel 27, fremme mulighetene for sysselsetting og karriereutvikling for mennesker med nedsatt funksjonsevne i arbeidsmarkedet, så vel som hjelp til å finne, skaffe seg, holde på og komme tilbake til et arbeid. I dag står 100 000 personer med funksjonsnedsettelse utenfor arbeidslivet¹. For at denne gruppen skal ha en reell mulighet til å komme inn i det ordinære arbeidsmarkedet må det legges til rette for dette gjennom en god BPA-ordning. For arbeidssøkere med assistansebehov er det nødvendig å få innvilget BPA slik at jobbsøkerprosessen kan gjennomføres på lik linje med andre arbeidssøkere. Ved bruk av BPA vil jobbsøkere med assistansebehov søke på relevante stillinger, stille til intervju og andre ansettelsesprosesser på lik linje med andre arbeidssøkere. I en ansettelsesprosess er forutsigbarhet for både arbeidstaker og arbeidsgiver viktig. Det vil gi jobbsøkeren mulighet til å kunne stille til intervju og, på lik linje med andre jobbsøkere, ha mulighet til å gi en konkret dato for oppstart i jobben fordi BPA allerede er innvilget. Innvilges BPA til videregående opplæring og høyere utdanning kan arbeidssøkeren i ansettelsesprosessen vise arbeidsgiver hvordan en god BPA-ordning fungerer i praksis. Avslutningsvis vil det også skape forutsigbarhet for arbeidsgiver at arbeidstaker har BPA eksempelvis i tilknytning til sosiale arrangementer i jobbsammenheng. Funksjonsassistanse vil kun være tilgjengelig i arbeidstiden, og vil blant annet gjøre deltakelse på sosiale arrangementer i jobbsammenheng utfordrende for både arbeidsgiver og arbeidstaker.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag om at BPA-ordningen bør omfatte arbeidsliv, samt at funksjonsassistanse i arbeidslivet inkluderes i BPA-ordningen må støttes

BPA på alle arenaer

Unge funksjonshemmede er svært glad for at det er bred enighet i utvalget om å utvide BPA til å gjelde alle arenaer. Vi mener dette er helt nødvendig for at BPA skal bli det likestillingsverktøyet det er ment til å være. Unge funksjonshemmede støtter derfor dissensgruppens forslag til regulering av BPA-ordningen. Samtidig ønsker vi å bemerke at det å lage en fullstendig liste over alle gjøremål, oppgaver og aktiviteter som er nødvendige i et menneskes liv ikke er mulig, og at det, som tidligere nevnt, er behov for kompetanseheving i kommunen for å sikre at vedtak om BPA fattes på bakgrunn av CRPD og en forståelse av BPA som likestillingsverktøy. For å sikre forpliktelsene Norge har til å oppfylle CRPD artikkel 29, *Deltakelse i det politiske og offentlige liv*, og artikkel 30, *Deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelser og idrett* er det nødvendig med en lovregulering som ivaretar funksjonshemmedes mulighet til å få oppfylt disse rettighetene.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag til regulering av BPA-ordningen, Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde og Kapittel 2. Definisjon og vilkår for rett til Borgerstyrt personlig assistanse må støttes

Langvarig behov

Dagens rettighetsbestemmelse er avgrenset slik at personer med kortvarige behov for BPA, definert som under to år, ikke omfattes av retten til BPA. Det gjelder eksempelvis personer med forventet levetid på mindre enn to år, slik som personer med nylig oppdaget ALS. Utvalget antar at gruppen med forventet levetid på under to år, og som har ønske om BPA omfatter et lite antall personer, og at det derfor ikke antas å ha vesentlige kostnadsvirkninger. Samtidig pekes det på at det i de situasjonene der det er nok tid til å etablere en velfungerende BPA-ordning vil dette være en egnet ordning, uavhengig av hvor lenge en person har behov for BPA. Unge funksjonshemmede er derfor positive til utvalgets forslag om å myke opp dagens lovregulering slik at personer med forventet levetid på under to år omfattes av retten til BPA.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensforslaget under Kapittel 2. § 4 Rett til BPA må støttes med følgende endringer i andre ledd: «Forutsetningene er at BPA er nødvendig og hensiktsmessig for at den enkelte skal kunne ta del i utdanning, familieliv, arbeid og ta hånd om egen helse og hverdag. Med langvarig behov menes et behov som vil vare ut over 2 år, *resterende forventet levetid på under 2 år*, eller i en livslang periode der BPA vil være den mest hensiktsmessige, praktiske og ønskede løsningen av personen med assistansebehovet»

Helsetjenester som en del av ordningen

Unge funksjonshemmede representerer, med våre 38 medlemsorganisasjoner, et bredt spekter av unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Våre medlemsorganisasjoner gjenspeiler mangfoldet av unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer i Norge, og vi ønsker derfor å belyse viktigheten av en fleksibel ordning tilpasset den enkelte. For å ivareta dette mener Unge funksjonshemmede at det er vesentlig at dissensgruppens forslag i *Kapittel 2. § 3 a) å ivareta personlig stell og hygiene, egen helse og egenomsorg* støttes. Dette fordi disse oppgavene er oppgaver personer uten funksjonsnedsettelse ivaretar selv i det daglige, og i et likestillingsperspektiv mener vi det er nødvendig at personer med assistansebehov også har denne retten. Utvalget peker selv på at dette punktet vil bidra til å oppfylle CRPD artikkel 19, *Retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet*.

Videre ønsker Unge funksjonshemmede å påpeke at i begrepet *egen helse* inkluderes alle oppgaver en ved opplæring ville gjennomført selv. Dette inkluderer blant annet, men er ikke avgrenset til, skift av stomi, håndtering av medisiner og sondeernæring. Utvalget peker også på at det i dag er en rekke gjøremål knyttet til ivaretagelse av egen helse som det er vanlig at en tar ansvar for å utføre selv. De oppgavene personer uten assistansebehov utfører selv, inkludert de oppgaver en får veiledning eller opplæring i av helsepersonell, er det nødvendig at personer

med assistansebehov også får rett til å utføre. Derav skal det ikke stilles krav til kompetanse på utføring av oppgaver som faller inn under ivaretagelse av egen helse. Det skal være opp til den enkelte, i samråd med spesialisthelsetjenesten å avgjøre hvilken kompetanse som er nødvendig for ivaretagelse av egen helse. Unge funksjonshemmede er derfor kritiske til utvalgets forslag under *Kapittel 1. § 2, tredje ledd bokstav a)*. Dette er i strid med utvalgets beskrivelse av hva personer uten assistansebehov i dag gjennomfører selv, og vil medføre diskriminerende praksis for personer med assistansebehov.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag i *Kapittel 2. § 3 a)* må støttes

Helsekompetanse som en del av ordningen

Unge funksjonshemmede støtter dissensgruppens forslag til *Kapittel 2. Definisjon og vilkår for rett til Borgerstyrt personlig assistanse § 3 Borgerstyrt personlig assistanse* med én merknad. For å ivareta behovet til et fåtall av våre medlemsorganisasjoner som har behov for eller ønsker helsepersonell inn i sin BPA-ordning mener vi det er behov for en unntaksbestemmelse i tillegg til gjeldende forslag.

Unge funksjonshemmede representerer et stort mangfold av unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. Et ytterst fåtall av disse har medisinske behov der det kan være behov for helsepersonell inn i BPA-ordningen. Dette gjelder eksempelvis personer med muskelsykdommer slik som amyotrogisk lateral sclerose (ALS) og duchennes muskeldystrofi, spinal muskelatrofi (SMA). Det kan også gjelde personer som har sykdommer som rammer respirasjonen, og som eksempelvis har behov for trakeostomi eller kontinuerlig respirator. Vi ønsker å være tydelige på at gruppen som i dag eller i fremtiden kan ha behov for helsepersonell i sin BPA-ordning utgjør en svært liten gruppe. Samtidig er muligheten og retten til BPA for denne gruppen like viktig som for andre grupper for at denne gruppen skal oppnå retten til likestilling og samfunnsdeltakelse. Enkelte unge kan ha behov for helsepersonell i sin BPA-ordning for å være likestilte og aktive samfunnsborgere. Uten helsepersonell i BPA-ordningen vil det ikke være mulig for denne gruppen å ta utdanning, være i arbeid eller delta på alminnelige samfunnsaktiviteter. For å ivareta de få dette gjelder mener Unge funksjonshemmede at det i dissensgruppens forslag til *Kapittel 2. § 3 tredje ledd* er behov for et punkt *d)* som åpner for en unntaksbestemmelse for de ytterst få som har behov for helsepersonell i sin BPA-ordning.

Videre ønsker vi å påpeke at det i denne sammenheng er snakk om medisinske prosedyrer som bør ivaretas av helsepersonell, men som ikke krever spesialisert utdanning. Det vil eksempelvis være hensiktsmessig å kunne ansette sykepleiere, vernepleiere eller fysioterapeuter til å håndtere behovene den enkelte har. Dette handler ikke om mulighet til å ansette leger eller annet helsepersonell med mer enn 3-årig helsefaglig utdanning.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Det i dissensgruppens forslag til Kapittel 2. § 3 må legges til en unntaksbestemmelse i tredje ledd som åpner for å ansette helsepersonell med 3-årig helsefaglig utdanning i BPA-ordningen for de som har behov for dette for å oppnå retten til å leve likestilte liv
- Dissensgruppens forslag til Kapittel 2. § 3, inkludert unntaksbestemmelsen, må støttes
- Det, ved behov, må gjennomføres endringer i andre lovverk for å muliggjøre unntaksbestemmelsen i Kapittel 2. § 3 tredje ledd

BPA ved opphold i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner og ved opphold i spesialisthelsetjenestens institusjoner

Unge funksjonshemmede er positive til dissensgruppens forslag om at retten til BPA gjelder uavhengig av boform og midlertidige opphold på institusjon. Ved midlertidige opphold i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner eller i spesialisthelsetjenestens institusjoner mener Unge funksjonshemmede det er nødvendig at unge sikres nødvendig og trygg assistanse slik at den enkelte ungdom kan nyttiggjøre seg oppholdet. Videre ønsker vi å påpeke at en BPA aldri er en erstatning for helsepersonell under oppholdet, og at BPA også ved slike opphold vil være et verktøy for likestilling.

I 2019 gjennomførte Unge funksjonshemmede prosjektet «Se hele mennesket»⁷. Prosjektet viste at 27% av unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom opplever å ha dårlig psykisk helse. Av disse er det de som ofte oppholder seg på sykehus som oppgir å ha dårligst psykisk helse. For å kunne sikre at unge med assistansebehov har reell mulighet for deltakelse og likestilling mens de er i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner eller i spesialisthelsetjenestens institusjoner er retten til å ta med seg BPA på disse oppholdene essensielt. Retten til BPA ved midlertidige opphold i institusjoner vil eksempelvis gjøre det mulig for unge med assistansebehov å gjennomføre skolehverdagen under oppholdet eller opprettholde andre hverdagslige aktiviteter som lar seg gjennomføre fra institusjonen.

Videre mener vi det er behov for å bemerke at retten til BPA ved opphold i kommunale helse- og omsorgstjenester eller i spesialisthelsetjenestens institusjoner er en rett, ikke en plikt. Alle skal ha rett til å ta med seg egen BPA ved midlertidige opphold på institusjon, men den enkelte skal selv velge hva en ønsker å gjøre. Enkelte vil ikke ønske å ha BPA under oppholdet, mens andre kan ha et ønske om dette. Ønsket om å ha BPA under oppholdet vil trolig variere avhengig av hvilken type opphold vedkommende skal på. Ved langtids rehabiliteringsopphold kan det å ha BPA under oppholdet være avgjørende for å fortsatt kunne være engasjert i organisasjonsliv eller følge ordinert studieløp eller annen skolegang. BPA under opphold på institusjon kan være ønskelig for enkelte fordi assistene kjenner vedkommende sine rutiner og eksempelvis kan være med på å forebygge smerter i utføring av personlig hygiene. Retten til BPA under midlertidige opphold ved institusjon vil sikre unge med assistansebehov sin rett til å ha BPA ved opphold også i psykiske helseinstitusjoner.

7) Unge funksjonshemmede (2019). *Se hele mennesket*. Oslo.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Dissensgruppens forslag i Kapittel 2. § 4 der retten til BPA gjelder uavhengig av boform og midlertidige opphold i institusjon må støttes

Med vennlig hilsen,

Ingvild Østli
Generalsekretær Unge funksjonshemmede

Ingrid Thurnem
Styreleder Unge funksjonshemmede